

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII,
MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

**Mai Multe
Oportunități** prin
Politici Prietenoase Familiei

AUSTRIAN
DEVELOPMENT
COOPERATION

Expert-Grup
Centru Analitic Independent

De ce femeile au venituri mai mici decât bărbații pe tot parcursul vieții?

Evaluare în baza conturilor naționale de transfer în Republica Moldova

Olga GAGAUZ

Institutul Național de Cercetări Economice

Chișinău, 2021

Studiul “De ce femeile au venituri mai mici decât bărbații pe tot parcursul vieții?” este elaborat în cadrul proiectului UNFPA „Mai multe oportunități prin politici familiale sensibile la gen pentru sectorul privat din Balcanii de Vest și Republica Moldova”, implementat de către Fondul ONU pentru Populație cu suportul Agenției Austriei pentru Dezvoltare și în parteneriat cu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Autoare: Olga GAGAUZ, Centrul de Cercetări Demografice al Institutul Național de Cercetări Economice
Conturile Naționale de Transfer au fost calculate de Valeriu Prohnițchi, Expert-Grup

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Gagauz, Olga.

De ce femeile au venituri mai mici decât bărbații pe tot parcursul vieții? : Evaluare în baza conturilor naționale de transfer în Republica Moldova / Olga Gagauz ; Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul Analitic Independent "Expert-Grup", Fondul ONU pentru Populație, UNFPA. – Chișinău : INCE, 2021 (Tipogr. "Foxtrot"). – 29 p. : fig., tab.

Cerințe de sistem : PDF Reader

Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu suportul Agenției Austriei pentru Dezvoltare în parteneriat cu Min. Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

ISBN 978-9975-89-206-3 (Foxtrot). – ISBN 978-9975-3463-9-9 (PDF).

[336.5+305-055.2](478):303.4

G 13

Conținutul acestei publicații nu reflectă neapărat punctul de vedere al UNFPA, Agenției Austriece pentru Dezvoltare sau al oricărei alte organizații afiliate.

© Centrul Analitic Independent "Expert-Grup"

© Fondul ONU pentru Populație, UNFPA

Cuprins

Lista de abrevieri	4
Sumar	5
Introducere.....	7
Metodologie	9
Surse de date utilizate	9
Limitele cercetării	9
Impactul schimbărilor demografice și sociale asupra ciclului economic de viață	10
Decalajul de gen în independența economică	10
Venitul din muncă.....	13
Disparități de gen pe piața forței de muncă – cauza principală a decalajului în independența economică a bărbaților și femeilor	15
Discriminarea salarială a femeilor	17
Segregarea pe domenii de activitate	18
Program de muncă incomplet specific pentru forța de muncă feminină.....	20
Ponderea înaltă a femeilor în categoria populației inactive.....	20
Consumul total	21
Consumul public	21
Consumul privat.....	22
Transferuri intergeneraționale.....	22
Transferurile publice.....	23
Transferuri private (intergeneraționale).....	26
Concluzii și recomandări	28

Lista de abrevieri

CNT – Conturile Naționale de Transfer

BNS – Biroul Național de Statistică

CNA – Conturile naționale agregate

CSI – Comunitatea Statelor Independente

AFM-Ancheta Forței de Muncă

CBGC –Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice

UE- Uniunea Europeană

Sumar

Studiul a demonstrat că lipsa unui echilibru între viața profesională și viața de familie, de îngrijire a copiilor și a responsabilităților casnice, care sunt distribuite inechitabil între femei și bărbați au implicații economice asupra ciclului de viață.

În Republica Moldova deficitul total al ciclului de viață la femei este de 2,3 ori mai mare decât la bărbați. Venitul din muncă la bărbați este mai mare decât cel de consum între vârstele de 24-53 de ani (30 de ani în total), pe când la femei acesta practic nu există. Doar la vârstele de 40-41 de ani se înregistrează un surplus nesemnificativ al veniturilor din muncă. La vârstele înaintate deficitul ciclului de viață la bărbați constituie 10,2%, iar al femeilor 24%, decalajul mai mare decât dublu fiind determinat de speranța de viață mai mare a femeilor. Prin urmare, femeile sunt dependente economic pe o perioadă mai lungă de timp, iar luând în considerare durata de viață mai lungă, se supun unui risc mai mare de sărăcie.

Stereotipurile de gen potrivit cărora grija de copil/copii este o responsabilitate principală a femeilor, și nu a bărbaților, determină, în mare măsură, gradul de participare a femeilor pe piața forței de muncă. Inegalitățile pe piața forței de muncă sunt alimentate de responsabilitățile femeilor pentru îngrijirea gospodăriei, creșterea și educarea copiilor care le consumă mult timp și deseori prezintă un impediment pentru implicarea deplină în activitatea profesională, creștere și dezvoltare la maxim ca profesioniste.

Decalajul de gen în dependența economică este determinat de diferența de gen în veniturile din muncă. La femei ponderea veniturilor din muncă în totalul acestora este mai scăzută decât cea a bărbaților, constituind 43,8%. Indicatorul per capita nominal la femei constituie 71,5% în raport cu cel al bărbaților, iar venitul din salariu – 74,4%. Venitul din salariu al femeilor este cu mult mai scăzut decât al bărbaților la vârstele ce coincid cu perioada de reproducere și creștere a copiilor.

Disparitățile de gen pe piața forței de muncă prezintă cauza principală a decalajului în independența economică a bărbaților și femeilor. Femeile se caracterizează cu o rată de ocupare mai scăzută decât bărbații. Existența copiilor mici duce la scăderea semnificativă a acestui indicator. În mediul urban, rata de ocupare a bărbaților cu cel puțin un copil este de 76,2%, pe când cea a femeilor – de 41%, decalajul constituind 35,1 p.p. În mediul rural, decalajul dintre bărbați și femei este mai scăzut, constituind 23,1 p.p., rata de ocupare a bărbaților – 62,5%, iar cea a femeilor – 39,4%.

Se constată discriminarea salarială a femeilor. În anul 2019, diferența de gen în salarizare total pe economie a constituit 14,1%. Cele mai mari diferențe dintre salariile bărbaților și ale femeilor sunt caracteristice pentru domeniul activităților financiare și de asigurări (42,9%), informațiilor și comunicațiilor (35,7%), industrie (20,9%), sănătate și asistență socială (cu 19,6%). Femeile predomină în activități economice cu nivel de salarizare scăzut (segregarea pe domenii de activitate), precum sănătate și asistență socială, învățământ, activități de cazare și alimentație publică, servicii. Programul de muncă incomplet, specific pentru forța de muncă feminină, de asemenea, determină salarizarea mai scăzută. Din cauza orelor de muncă reduse (până la 40 de ore), 23,6% dintre bărbați și 39,0% dintre femei ocupate au avut salarii mai mici.

Câștigurile scăzute din muncă ale femeilor se explică și prin ponderea înaltă a acestora în categoria populației inactive - 57,3% în anul 2019. În numărul total al populației inactive 163,4 mii (13,0%) prezintă persoanele casnice, printre care 95,7% sunt femei. Insuficiența serviciilor de educație antepreșcolară și preșcolară, precum și oportunități reduse de angajare, în special în mediul rural, forțează femeile cu copii mici să rămână cu statutul de casnică.

Analiza consumului total demonstrează diferențe mici în profil de gen. Calculat ca raportul femeii/bărbatului, acesta constituie 1,13. O discrepanță de gen în consum apare în intervalul de vârstă 18-30 de ani în favoarea femeilor, datorită cheltuielilor mai mari pentru educație ca rezultat al unui nivel mai înalt de înrolare a femeilor în pregătirea profesională. Apoi un decalaj de gen apare după vârsta de 45 de ani, ca urmare a creșterii cheltuielilor publice și private pentru sănătate.

Datorită ratelor mai mari de ocupare și veniturilor mai mari din muncă, bărbații contribuie mai mult la transferurile publice și finanțează în proporție mai mare necesitățile de consum ale copiilor. Totodată, beneficiile totale sunt considerabil mai mici pentru bărbați, motivul principal fiind decalajul de gen în speranța de viață în favoarea femeilor. Pentru femei, numărul așteptat de ani trăiți după atingerea vârstei de pensionare constituie peste 20 de ani, pe când pentru bărbați - circa 13 ani. Astfel, femeile sunt beneficiare nete de transferuri publice cu aproximativ 11 ani mai mult decât bărbații.

Transferurile în fondul de pensionare ale femeilor și bărbaților (indicator per capita) diferă semnificativ în favoarea femeilor. La bărbații în vârstă de 30-55 de ani acest indicator constituie 11,9% comparativ cu venitul celor economic mai activi (grupul de vârstă 30-49 de ani), pe când la femei - 14,3%. Volumul transferurilor nominale ale bărbaților a constituit 8,064 mld., iar al femeilor - 7,148 mld. Acest fapt se explică prin gradul mai înalt de ocupare a femeilor în sectorul bugetar și efectuarea transferurilor în fondul de pensionare. Bărbații încadrați în aceste vârste practică mai des migrația sezonieră și nu fac defalcări în fondul social, precum și într-o proporție mai mare activează în sectorul economiei tenebre.

Având venituri mai mari, bărbații fac transferuri private mai mari pentru alți membri ai gospodăriei casnice, pe când femeile și copiii sunt cei care recepționează aceste transferuri. Pe parcursul întregii perioade a ciclului de viață femeile evoluează în calitate de beneficiari ai transferurilor private, pe când bărbații sunt principalii donatori ai transferurilor private în special între vârstele de 25 și 55 de ani.

Recomandări de politici pentru reducerea discrepanțelor în deficitul ciclului economic de viață al femeilor și bărbaților:

- combaterea stereotipurilor privind rolurile sociale ale femeilor și bărbaților, în special în domeniul educației și al orientării profesionale;
- promovarea politicilor prietenoase familiilor pentru asigurarea unui echilibru real între viața profesională și viața de familie, încurajarea împărțirii responsabilităților casnice și de îngrijire a copiilor între bărbați și femei;
- eliminarea diferențelor de remunerare dintre femei și bărbați prin măsuri de creștere a abilităților profesionale ale femeilor, lichidarea barierelor normative pentru femeile care doresc să se angajeze conform specialităților considerate bărbătești;
- introducerea cotelor de gen, formarea abilităților de conducere și campanii de sensibilizare publică pentru a crește numărul femeilor în funcții de conducere;
- facilitarea procesului de reintegrare a femeilor pe piața forței de muncă după concediul de îngrijire a copilului /copiilor;
- extinderea serviciilor ante-preșcolare și preșcolare de calitate, care să răspundă nevoilor părinților pe toată durata programului de lucru al acestora.

Introducere

Declinul populației și îmbătrânirea demografică creează numeroase provocări pentru domeniile economic și social. Din acest punct de vedere, în procesul de dezvoltare a strategiilor și programelor socioeconomice este important să fie luate în considerare schimbările demografice, iar evaluarea consecințelor acestora poate contribui la elaborarea măsurilor de atenuare a unor tendințe nefavorabile. În pofida importanței factorului demografic pentru dezvoltarea economică sustenabilă, până în prezent, o bună parte din indicatori au fost raportați la întreaga populație, contribuția agregată a unor grupe de vârstă sau a generațiilor în producerea veniturilor și consumul fiind ignorată. Metodologia Conturilor Naționale de Transfer¹ (intergeneraționale, CNT) contribuie la evaluarea contribuției diferitelor grupe de vârstă în producerea și distribuția veniturilor naționale pe parcursul ciclului economic de viață.

Ciclul economic de viață prezintă etapele prin care trece o persoană și se caracterizează prin raportul dintre consumul și venitul din muncă la vârste diferite. În anumite etape ale ciclului de viață, nevoile materiale ale omului și posibilitățile de satisfacție ale acestora prin venitul din muncă poate să nu coincidă. Sunt două etape de dependență economică pe parcursul cărora oamenii consumă mai mult decât produc - prima perioadă se referă la copilărie și cea de-a doua la bătrânețe. Între cele două etape ale dependenței economice există o perioadă când se formează excedentul de venituri, care este asociată cu vârsta aptă de muncă. Astfel, se creează un deficit de resurse pentru consum în etapele copilăriei și bătrâneții și excesul lor (excedent) care apare la vârstele medii. Surplusul veniturilor din muncă este utilizat pentru transferuri către generațiile dependente sau pentru acumularea de către indivizi a unor surse bănești sau materiale. Diferența dintre consumul și veniturile unei persoane din muncă este finanțată prin transferuri publice și private sau prin „realocări bazate pe active”, care au loc prin interacțiunea cu capitalul și piețele financiare.

Analiza transferurilor intergeneraționale oferă oportunitate pentru înțelegerea interacțiunii dintre structura pe vârste a populației și bunăstare. Metodologia Conturilor Naționale de Transfer extinde posibilități de descriere cuprinzătoare a veniturilor și consumului pe vârste și pe sexe, realocărilor pe vârste, atât publice, cât și private, transferurilor și realocărilor bazate pe active, construirea unui cont de economie generațională în concordanță cu conturile naționale. Categoria-cheie a CNT prezintă **deficitul ciclului de viață**, care se calculează ca diferență dintre consumul specific vârstei (privat și public) și venitul din muncă. Deficitul ciclului de viață permite măsurarea și analiza gradului de dependență economică a populației pe parcursul vieții.

Consumul unei persoane / populației definește atât veniturile din muncă, cât și ciclul economic de viață. Conform teoriei ciclului de viață², oamenii preferă să aibă un consum stabil pe parcursul vieții. În perioada când oamenii sunt activi pe piața forței de muncă, veniturile lor depășesc consumul. Astfel, în perioada de lucru, oamenii au posibilitate să-și facă economii de bani. În schimb, în perioada de copilărie /tinerețe și la vârstă înaintată, consumul depășește venitul lor. Pentru a atinge nivelul dorit de consum, oamenii primesc transferuri de la alte persoane, sau trebuie să cheltuiască economii, sau să împrumute active.

---

¹ National Transfer Accounts, NTA, Lee și Mason 2011.

² Deaton, Angus. (2005). Franco Modigliani and the Life Cycle Theory of Consumption. Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review. 58. 10.2139/ssrn.686475.

- *CNT-urile oferă un răspuns la întrebarea: „Cum și prin ce mecanisme venitul național este distribuit între generații (grupe de vârstă)?”*
- *CNT prezintă un sistem complet de indicatori interdependenți ai fluxurilor de beneficii economice de la o generație sau grup de vârstă la altă generație sau grup de vârstă la nivel național într-un an calendaristic.*
- *Indicatorii de bază a conturilor naționale de transfer sunt în concordanță cu conturile macroeconomice naționale agregate (CNA).*
- *CNT prezintă un instrument de evaluare a eficienței sistemului actual de distribuire a beneficiilor între generații.*
- *CNT sunt utilizate pentru a evalua consecințele: (1) modificărilor structurii pe vârste, (2) măsurilor de politici sociale și economice, (3) schimbărilor în comportamentul economic al populației.*

Deficitul ciclului economic de viață depinde nu numai de vârstă, ci și de sex. În toate țările lumii pe parcursul ciclului de viață femeile câștigă mai puțin, în medie, decât bărbații, dar diferența de consum între bărbați și femei nu este pronunțată.³ Prin urmare, femeile sunt dependente din punct de vedere economic pe o perioadă mai lungă de timp, iar luând în considerare durata de viață mai lungă, se supun unui risc mai mare de sărăcie. Informațiile despre rolurile de gen și inegalitățile dintre sexe sunt esențiale în înțelegerea alegerilor economice ale indivizilor, pentru conceperea egalității de gen, a sistemelor de transfer durabile, precum și pentru elaborarea măsurilor de extindere a oportunităților economice pentru femei și asigurarea unui progres durabil în egalitate de gen.

Scopul acestui raport este de a analiza cauzele disparităților de gen în viața economică independentă în baza Conturilor Naționale de Transfer și a elabora unele recomandări de politici ce vizează diminuarea acestora.

---

³ Hammer, B., Prskawetz, A., & Freund, I. (2015). Production activities and economic dependency by age and gender in Europe: A cross-country comparison. *Journal of the Economics of Ageing*, 5, 86–97. doi:10.1016/j.jeoa.2014.09.007

Metodologie

Surse de date utilizate

Studiul are la bază Conturile Naționale de Transfer pentru Republica Moldova elaborate de Expert-Grup și UNFPA în anul 2020⁴ în baza datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC, BNS) pentru anul 2018. Calculele au fost realizate, pentru prima dată, pentru populația cu reședința obișnuită.

Profilurile de vârstă per capita au fost normalizate (pentru asigurarea comparabilității datelor în timp), utilizând un numitor specific CNT - venitul mediu din muncă al persoanelor cu vârste cuprinse între 30 și 49 de ani, care, de regulă, se caracterizează prin cele mai înalte rate de activitate economică, nu sunt încadrate în procesul de educație și nu se pensionează.

Limitele cercetării

Unele diferențe care există în calcularea de către BNS a veniturilor și cheltuielilor gospodăriilor casnice și metodologia CNT⁵, fac acest studiu incomparabil cu cele realizate în alte țări, sau dacă se fac, acestea trebuie analizate cu precauție. Diferența dintre populația stabilă și cea cu reședința obișnuită nu face CNT-2018 comparabile cu cele din anul 2017.⁶

O constrângere importantă pentru utilizarea metodologiei CNT în Republica Moldova prezintă sub raportarea veniturilor de către populație sau refuzul de a indica cuantumul salariului în cadrul Anchetei Forței de Muncă⁷, astfel rezultatele estimării venitului din muncă după profilul de vârstă poate fi subestimat, provocând distorsiune în estimarea deficitului ciclului de viață.

Totodată, după cum arată experiența altor țări, pentru estimarea fiabilă a diferențelor de gen în viața independentă o importanță majoră prezintă estimarea costurilor muncii neremunerate, preponderent executate în gospodăriile casnice de către femei. Pentru aceasta se utilizează metodologia specială care încorporează CNT și datele privind utilizarea timpului de către bărbați și femei⁸. Datele privind utilizarea timpului pentru Republica Moldova, din care munca neremunerată ar putea fi calculată și transformată în unități monetare, sunt disponibile numai pentru anii 2011-2012⁹. Prin urmare, nu este posibil să analizăm decalajul de gen în ciclul de viață economică, care ar include și munca neremunerată în gospodărie.

---

⁴ National Transfer Accounts for the Republic of Moldova. V.Prohnițchi. Expert Group, UNFPA. 2020.

⁵ National Transfer Accounts for the Republic of Moldova. V.Prohnițchi. Expert Group, UNFPA. 2020.

⁶ Demografia contează: Care este impactul dinamicii populației asupra economiei Republicii Moldova? Expert Group și UNFPA. 2017.

⁷ Ibidem, p.18

⁸ Gender, Time use. <https://ntaccounts.org/web/nta/show/Gender%2C%20Time%20use>

⁹ Ancheta utilizării timpului (Time use survey), BNS.

Impactul schimbărilor demografice și sociale asupra ciclului economic de viață

Indicatorii ciclului economic de viață pot fi studiați la nivel micro (comportament individual) și agregat - la nivel macro. La nivel macro, cel mai important factor determinant al specificului ciclului de viață prezintă structura pe vârste a populației. Creșterea proporției populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației prezintă o oportunitate pentru acumularea mai multor resurse care pot fi utilizate pentru consum sau investiții în capitalul uman sau dezvoltarea infrastructurii, iar în perspectivă să asigure creșterea economică, a productivității și nivelului de trai al populației. Îmbătrânirea demografică – creșterea ponderii populației în vârstă de 65 de ani și peste în totalul populației duce la creșterea numărului de persoane care au nevoie de suport din partea statului, contribuind la creșterea consumului public (pensii, asistență medicală, servicii de îngrijire etc).

Conform prognozelor demografice¹⁰, în Republica Moldova, ponderea populației în vârstă de 65 și peste va crește de la 13,8% în anul 2020 până la 18,3% în 2035. Feminizarea procesului de îmbătrânire demografică este o altă trăsătură a acestui proces. Femeile trăiesc și vor trăi în continuare mai mult decât bărbații, decalajul în speranța de viață constituind 8,3 ani (75,1 ani –femei, 66,8 ani – bărbați). În anul 2020, raportul bărbați/femei în vârstă de 65+ constituia 60,9 bărbați la 100 de femei.

În pofida tendinței continue de reducere a numărului populației și îmbătrânirii demografice, proporția populației în vârstă aptă de muncă se menține la un nivel destul de favorabil din punct de vedere economic, constituind circa 57% în totalul populației¹¹ (55%+ este considerat dividendul demografic). Totodată, valorificarea acestui potențial este scăzută, raportul de dependență economică în anul 2019 constituind 1,46 de persoane inapte de muncă la 1 persoană ocupată (efectivul copiilor în vârstă 0-17 ani și a pensionarilor raportat la numărul populației ocupate).¹²

Reducerea ponderii copiilor de vârstă 0-17 ani în ansamblul populației (20,8%) duce la eliberarea surselor financiare suplimentare, anterior îndreptate pentru susținere a acestui contingent al populației. Totodată, tendința de extindere a perioadei de educație formală contribuie la creșterea perioadei de dependență economică a acestora.

Decalajul de gen în independența economică

Conturile Naționale de Transfer arată că Republica Moldova se caracterizează printr-o scurtă perioadă de independență economică a populației, când veniturile din muncă excedă consumul – 22 de ani pentru populația totală. În comparație cu alte țări din regiunea europeană, care fac parte din proiectul NTA,¹³ acest indicator este extrem de scăzut, semnalând despre gradul înalt de dependență al populației de transferurile publice și cele intergeneraționale. Durata scurtă a acestei perioade productive poate fi atribuită perioadei lungi de dependență a copiilor/tinerilor, inclusiv din cauza duratei lungi petrecute în educație, ieșirii timpurii din forța de muncă în baza prevederilor privind pensionarea, dar mai ales a ratelor scăzute de participare economică a populației pe piața forței de muncă și a veniturilor din muncă reduse. În plus, asemenea profiluri sunt specifice țărilor cu un grad ridicat al implicării populației în migrația internațională. Mărimea deficitului ciclului de viață pentru

¹⁰ Population Situation Analysis. UNFPA. Centrul de Cercetări Demografice. Chișinău, 2016.

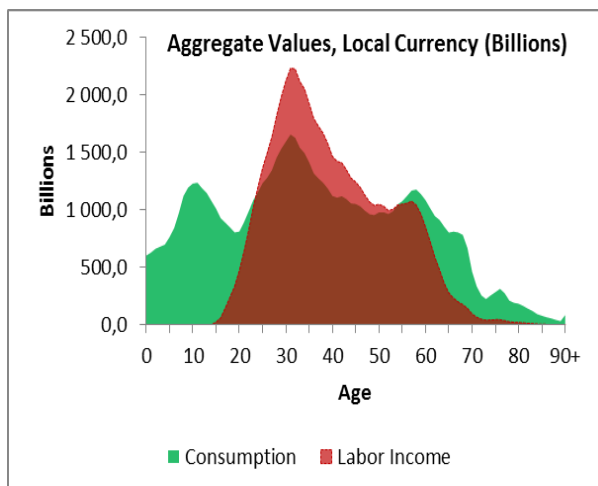
¹¹ Calculat ca o proporție a populației în vârstă de 18-59/62 de ani

¹² Gagauz, O. Quo vadis? Declinul populației care nu poate fi stopat. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3, p.87-100.

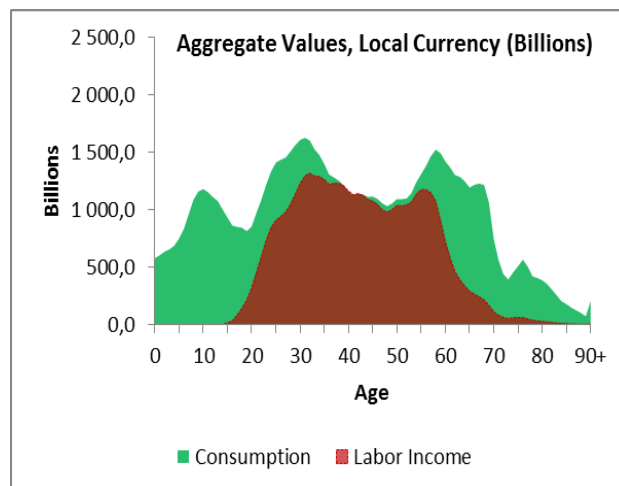
¹³ National Transfer Accounts proiect <https://www.ntaccounts.org/web/nta/show/Browse%20database#H-18mr8yi>

populația totală raportat la venitul global din muncă constituie 55,8%, ceea ce presupune realocări publice și private pentru compensarea acestuia.

Figurile 1 și 2 arată raportul dintre veniturile din muncă și consumul pentru bărbați și femei, precum și formarea deficitului ciclului de viață. La bărbați nivelul veniturilor din muncă este excedent celui de consum între vârstele de 24-53 de ani (30 de ani în total), constituind cca 8,881,571 mii (agregat nominal) lei, pe când la femei acesta practic nu există. Doar la vârstele de 40-41 de ani se înregistrează un surplus nesemnificativ al veniturilor din muncă în valoare de 11,179 mii (agregat nominal).

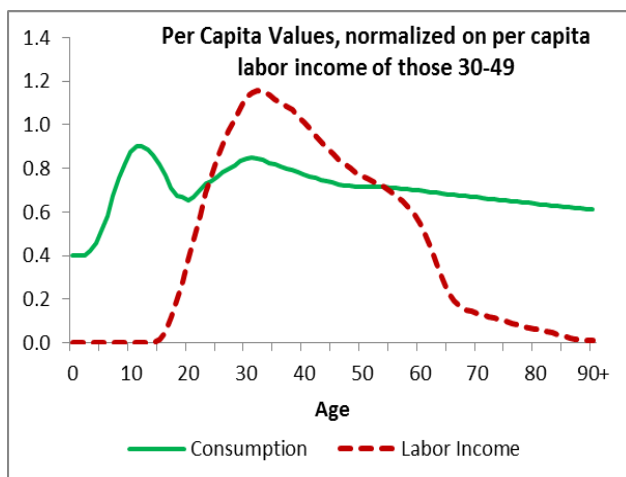
Fig. 1. Raportul dintre veniturile din muncă și consumul total, bărbați 2018

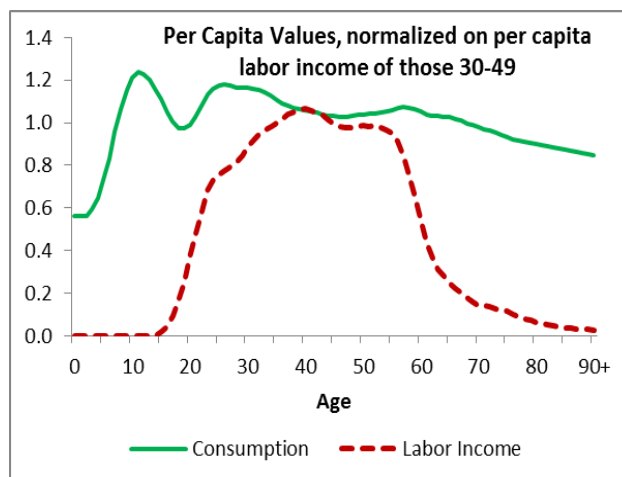
Fig. 2. Raportul dintre veniturile din muncă și consumul total, femei 2018

Sursa: calculele Expert-Grup

Examine ca valori per capita, consumul femeilor pe parcursul ciclului de viață depășește veniturile din muncă, pe când la bărbați situația este mai favorabilă (Fig. 3 și 4).

Fig. 3. Raportul dintre veniturile din muncă și consumul total, bărbați 2018

Fig. 4. Raportul dintre veniturile din muncă și consumul total, femei 2018

Sursa: calculele Expert-Grup

Analiza profilului CNT (Tabelul 1 și 2) pe sexe demonstrează deficitul total al ciclului de viață la femei de 2,3 ori mai mare decât la bărbați, pe când consumul total nu înregistrează diferențe semnificative. Calculat ca raportul femei/bărbați, acesta constituie 1,13. Mărimea deficitului ciclului de viață la vârstele tinere și cele înaintate și, în consecință, volumul de resurse care trebuie realocate pentru

aceste vârste este substanțial: deficitul total al ciclului de viață al tinerilor (0-19 ani) se ridică la 32,7% din venitul total din muncă al populației, iar cel al vârstnicilor (65+) constituie 18%.

În profilul de gen, deficitul ciclului de viață la vârstele tinere și cele înaintate (raportat, respectiv, la veniturile din muncă ale bărbaților și ale femeilor) sunt următoarele: deficitul ciclului de viață al bărbaților de vârste tinere constituie 29,4% din venitul total din muncă al bărbaților, iar cel al femeilor tinere – 36,8% din venitul total din muncă al femeilor. Această diferență este determinată de ieșirea mai târzie a femeilor pe piața forței de muncă și pensionarea lor timpurie. Bărbații, deseori, ies pe piața muncii mai devreme, în multe cazuri părăsind timpuriu sistemul de învățământ.

La vârstele înaintate deficitul ciclului de viață la bărbați constituie 10,2%, iar al femeilor 24%, decalajul mai mare decât dublu fiind determinat de speranța de viață mai mare a femeilor, inclusiv la vârstele de 60 și 65 de ani.

Tabloul 1. Conturile Naționale de transfer, forma scurtă, 2018, bărbați

Bărbați	Agregat nominal, milioane lei				Per capita nominal, mii lei			
	Total	0-19	20-64	65+	Total	0-19	20-64	65+
Deficitul ciclului de viață	18028.7	17655.0	-5764.1	6137.8	13931.9	53015.0	-7006.8	44345.5
Consumul	77989.1	18449.6	51869.8	7669.6	60267.0	55401.0	63053.5	55413.3
Consumul public	12875.8	7208.5	4505.1	1162.2	9949.9	21646.1	5476.4	8396.8
Educație	5191.2	5162.4	28.8	0.0	4011.5	15501.7	35.0	0.0
Sănătate	2668.3	755.3	1287.4	625.6	2061.9	2267.9	1565.0	4520.3
Altele	5016.4	1290.9	3188.9	536.5	3876.5	3876.5	3876.5	3876.5
Consumul privat	65113.3	11241.1	47364.7	6507.5	50317.1	33755.0	57577.1	47016.5
Educație	248.6	189.7	58.8	0.0	192.1	569.8	71.5	0.0
Sănătate	1286.4	255.4	801.7	229.4	994.1	766.8	974.5	1657.4
Altele	63578.3	10796.0	46504.2	6278.1	49130.9	32418.5	56531.0	45359.2
Venitul din muncă	59960.4	794.6	57633.9	1531.9	46335.1	2386.0	70060.3	11067.8
Venitul din salariu	50973.8	553.1	49464.6	956.1	39390.6	1660.8	60129.7	6907.9
Venitul din autoocupare	8986.6	241.5	8169.3	575.8	6944.5	725.3	9930.7	4159.9

Sursa: calculele Expert-Grup

Se constată un decalaj semnificativ în venitul din muncă al femeilor și bărbaților. Ponderea veniturilor femeilor din muncă în totalul veniturilor din muncă constituie 43,8%. Această situație este specifică pentru mai multe țări europene, inclusiv cele economic dezvoltate, diferențele fiind determinate de ponderea femeilor ocupate part-time, vârsta de pensionare etc. Indicatorul per capita nominal la femei constituie doar 71,5% din cel al bărbaților, iar venitul din salariu – 74,4%.

Tabelul 2. Conturile Naționale de transfer, forma scurtă, 2018, femei

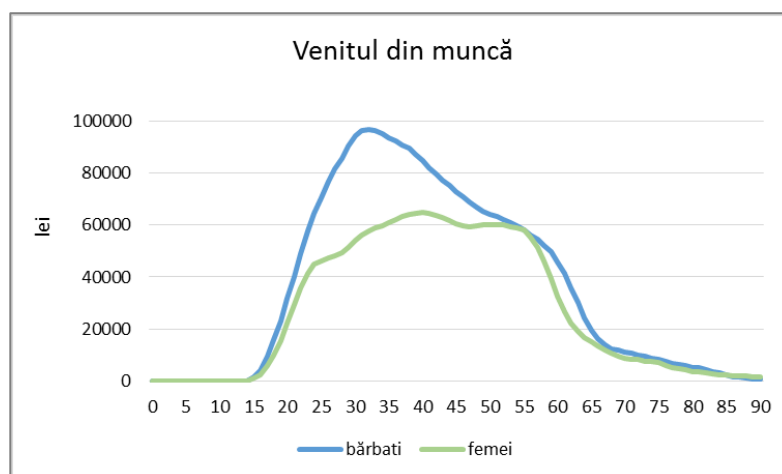
Femei	Agregat nominal, milioane lei				Per capita nominal, mii lei			
	Total	0-19	20-64	65+	Total	0-19	20-64	65+
Deficitul ciclului de viață	41595.2	17249.6	13037.2	11308.5	29412.3	54721.69	14942.5	49927.1
Consumul	88424.1	17733.6	57479.4	13211.1	62525.3	56257.18	65879.8	58327.3
Consumul public	15485.0	6964.1	6178.1	2342.8	10949.5	22092.64	7081.0	10343.5
Educație	4995.9	4965.9	30.0	0.0	3532.7	15753.7	34.4	0.0
Sănătate	5006.9	776.2	2765.9	1464.8	3540.4	2462.5	3170.1	6467.1
Altele	5482.1	1222.0	3382.2	878.0	3876.5	3876.5	3876.5	3876.5
Consumul privat	72939.1	10769.5	51301.3	10868.3	51575.8	34164.5	58798.8	47983.8
Educație	199.5	164.9	34.7	0.0	141.1	523.0	39.8	0.0
Sănătate	2314.8	245.0	1556.3	513.5	1636.8	777.2	1783.8	2267.0
Altele	70424.8	10359.6	49710.3	10354.9	49797.9	32864.3	56975.3	45716.8
Venitul din muncă	46828.9	484.0	44442.2	1902.6	33113.0	1535.5	50937.3	8400.2
Venitul din salariu	41424.4	359.5	39904.5	1160.4	29291.5	1140.4	45736.4	5123.4
Venitul din autoocupare	5404.5	124.5	4537.7	742.2	3821.5	395.1	5200.9	3276.8

Sursa: calculele Expert-Grup

Venitul din muncă

Diferența de gen (sau decalajul de gen) în dependența economică este determinată de diferența de gen în veniturile din muncă. O parte din diferența dintre venitul din muncă al bărbaților și cel al femeilor rezultă din diferență de remunerare între sexe, dat fiind faptul că femeile au participat în mod tradițional pe piața muncii mai puțin decât bărbații, ceea ce duce la scăderea productivității și la salarii mai mici. În plus, femeile tind să aleagă ocupații mai puțin riscante și, prin urmare, mai puțin plătite, sau se confruntă cu discriminare de venit pe piața muncii.

Profilul de vârstă al venitului din muncă demonstrează un decalaj important în veniturile femeilor și cele ale bărbaților din Republica Moldova. Persoanele încep să intre pe piața muncii la vârsta de 15 ani, deși rata de ocupare în grupul de vârstă de 15-19 ani este scăzută. Femeile intră pe piața muncii puțin mai târziu decât bărbații, din cauza ratelor de înscriere mult mai ridicate în învățământul terțiar. Pe parcursul vârstei apte de muncă, venitul din muncă al femeilor este considerabil mai mic decât cel al bărbaților, în special la vârstele până la 35 de ani, dat fiind că această perioadă coincide cu nașterea și creșterea copiilor. În Republica Moldova, din cauza stereotipurilor de gen, creșterea copiilor este în mare parte lăsată pe umerii femeilor, ponderea taților beneficiari ai concediului de paternitate rămâne a fi scăzută (circa 10%). După 50 de ani veniturile din muncă ale femeilor și bărbaților sunt aproape similare. În intervalul de vârstă 57-66 de ani se observă o scădere a venitului din muncă la femei, din cauza atingerii vârstei de pensionare, iar după 66 de ani acestea ajung la valori similare la ambele sexe (Fig.5)

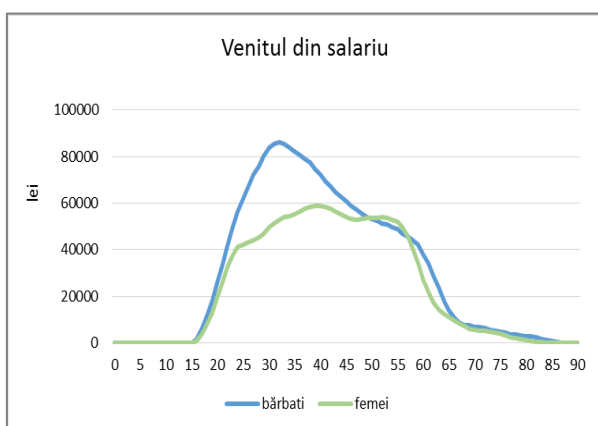

Fig.5. Veniturile anuale din muncă ale bărbaților și femeilor pe vârste, per capita,

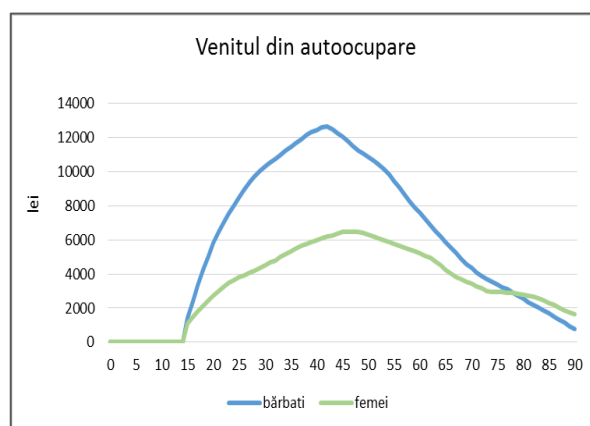
Sursa: Expert-Grup

Profilul veniturilor salariale este diferit pentru bărbați și femei (Fig.6). La bărbați curba veniturilor salariale este deplasată spre stânga (spre vârstele mai tinere), maxima veniturilor per capita fiind înregistrată la vârstele între 30 și 35 de ani. Nu găsim explicații pentru acest fenomen, doar urmează să menționăm că asemenea profil este specific unor țări CSI (de exemplu, Rusia) și țărilor în curs de dezvoltare¹⁴. În țările europene economic dezvoltate distribuția veniturilor din muncă are un profil deplasat spre dreapta, spre vârstele mai mature, veniturile maxime din activitatea salarială fiind înregistrate la vârstele de pre pensionare, când oamenii ating poziții înalte în sfera profesională și beneficiază de salarii înalte¹⁵.

La femei, curba veniturilor salariale are un profil mai uniform (Fig.6 și 9), venitul din salariu al femeilor fiind cu mult mai scăzut decât al bărbaților la vârstele ce coincid cu perioada de reproducere și creștere a copiilor. Cel mai înalt venit salarial per capita se înregistrează între vârstele de 40 și 45 de ani.

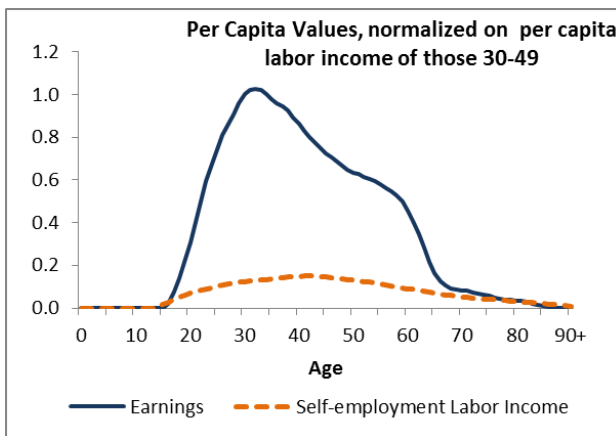
Fig.6. Veniturile din salariu ale bărbaților și femeilor, per capita

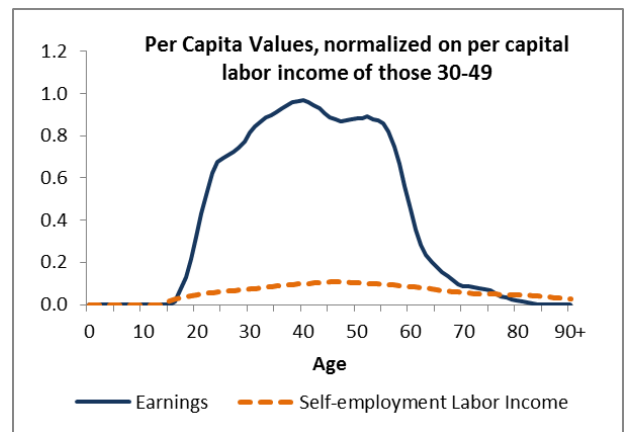
Fig.7. Veniturile din autoocupare ale bărbaților și femeilor, per capita

¹⁴ Денисенко, Михаил & Козлов, Владимир. (2019). Межпоколенческие счета и демографический дивиденд в России. Демографическое обозрение. 5. 6-35. 10.17323/demreview.v5i4.8661.

¹⁵ Ibidem

Fig.8. Veniturile din muncă ale bărbaților per capita

Fig.9. Veniturile din muncă ale femeilor per capita

Sursa: Expert-Grup

Venitul din autoocupare constituie o proporție nesemnificativă în totalul veniturilor din muncă atât la femei, cât și la bărbați (Fig.7). Cu toate acestea, veniturile din autoocupare ale bărbaților sunt circa de două ori mai mari decât ale femeilor în cele mai active vârste de ocupare economică. Pensile mici impun oamenii în cele mai înaintate vârste (după 70 de ani) să-și câștige existența din auto ocupare, astfel acest indicator crește la femei în vârstă de 80 de ani, obținând valori mai înalte decât ale bărbaților.

Disparități de gen pe piața forței de muncă – cauza principală a decalajului în independența economică a bărbaților și femeilor

Venitul din muncă al indivizilor depinde de nivelul de educație, vârstă, ramura de ocupare, numărul de ore lucrate etc. Indivizii devin mai calificați și mai experimentați pe parcursul vieții lor profesionale și, în consecință, câștigurile lor cresc. Însă, la vârstele mai înaintate, productivitatea oamenilor scade, ceea ce duce adesea la câștiguri mai mici. Cu toate acestea, volumul venitului din muncă la vârste tinere și înaintate este determinat de rata de participare a populației pe piața muncii. Deciziile privind participarea pe piața forței de muncă a adulților tineri, a persoanelor în vârstă și a femeilor au un efect crucial asupra formei curbei veniturilor din muncă. Participarea tinerilor pe piața forței de muncă, în mare măsură, depinde de gradul de înrolare al acestora în sistemul de învățământ. Prolungirea duratei studiilor duce la creșterea vârstei medii de ieșire a tinerilor pe piața forței de muncă și, respectiv, a perioadei de dependență economică a tinerilor.

Participarea persoanelor în vârstă pe piața forței de muncă este determinată de mai mulți factori. Astfel, nivelul înalt al salariilor contribuie la menținerea activității de muncă a persoanelor după atingerea vârstei de pensionare. Ieșirea timpurie de pe piața muncii deseori prezintă o consecință a rigidităților sau a discriminării pe baza vârstei, persoanele în vârstă de pre pensionare confruntându-se cu dificultăți de angajare. Totodată, cuantumul mic al pensiilor motivează persoanele să continue activitatea economică după atingerea vârstei de pensionare pentru suplinirea veniturilor.

În pofida unui aflus mare al femeilor în principalele locuri de muncă din sectorul serviciilor, ele continuă să fie subreprezentate pe piața muncii și câștigă mai puțin în medie decât bărbații. Diferențele acumulate pe parcursul vieții între femei și bărbați în ceea ce privește ocuparea forței de muncă și remunerarea duc la o disparitate și mai mare în cuantumul pensiilor. Cauza principală a acestor diferențe de gen prezintă responsabilitățile de facto mai mari ale femeilor în creșterea copiilor și în munca casnică.

Numărul de copii de vârstă preșcolară (0-6 ani) determină rata scăzută de participare economică a femeilor (Tabelul 3). Datele pentru anul 2019 demonstrează că existența unui copil de vârstă preșcolară în familie influențează semnificativ poziția bărbaților și femeilor pe piața forței de muncă. Femeile fără copii se caracterizează printr-o rată de ocupare similară cu cea a bărbaților cu cel puțin un copil, pe când bărbații fără copii au o rată de ocupare mai scăzută decât cei cu copii. Astfel, existența copiilor mici se asociază cu creșterea ratei de ocupare a bărbaților și scăderea semnificativă a acesteia la femei. În mediul urban, rata de ocupare a bărbaților cu cel puțin un copil este de 76,2%, pe cât cea a femeilor – de 41%, decalajul constituind 35,1 p.p. În mediul rural, decalajul între bărbați și femei este mai scăzut, constituind 23,1 p.p., rata de ocupare a bărbaților – 62,5%, iar cea a femeilor – 39,4%.

Tabelul 3. Rata de ocupare a bărbaților și a femeilor în funcție de numărul de copii în familie, anul 2019, total și pe medii de reședință, %

	Total			Urban			Rural		
	Total copii	Cel puțin un copil	Nici un copil	Total copii	Cel puțin un copil	Nici un copil	Total copii	Cel puțin un copil	Nici un copil
Ambele sexe	55,8	50,0	59,7	64,3	56,8	69,9	49,0	44,1	52,2
Barbati	58,8	62,5	56,5	71,4	76,2	68,0	49,6	51,0	48,8
Femei	52,9	39,4	62,9	58,2	41,0	71,7	48,5	38,0	55,9

Sursa: BNS, Ancheta forței de muncă.

Conform teoriei economice a distribuției timpului, femeile iau o decizie cu privire la ocuparea pe piața forței de muncă, luând în considerare instrumentele disponibile ale politicii sociale și normele sociale. Cercetările anterioare demonstrează că o barieră principală în angajarea femeilor cu copii prezintă disponibilitatea redusă a serviciilor de educație ante-preșcolară și preșcolară, în timp ce principalul stimulent care împinge femeile pe piața muncii este venitul familial scăzut¹⁶. Totodată, stereotipurile de gen potrivit cărora grija de copil/copii este o responsabilitate principală a femeilor, și nu a bărbaților, pe de o parte, precum și decalajul salarial între bărbați și femei, respectiv, beneficiul mai mic de la angajarea femeilor, pe de altă parte, prezintă o barieră în avansarea egalității de gen la nivel familial, inclusiv, participarea redusă a bărbaților în creșterea și educarea copiilor, utilizarea rară a concediului de paternitate.

Menținerea modelului tradițional al diviziunii muncii în cadrul familiei, conform căruia bărbatul este principalul susținător al familiei (*breadwinner model*), determină atât comportamentul bărbaților pe piața forței de muncă, cât și atitudinea angajatorilor față de sexul lucrătorilor, care presupune preferințele de angajare a bărbaților în unele domenii, sau răspândirea atitudinilor discriminatorii față de mamele / părinții cu copii. Îmbinarea funcțiilor profesionale cu cele materne forțează femeile să experimenteze o suprasolicitare mare, ceea ce duce la astfel de fenomene negative precum limitarea numărului de copii în familie.

¹⁶ Chistruga-Sinchevici, I., Bargan, N. The experience of work-life balance faced by mothers with preschool children. In: *Economy and Sociology*, 2019, no. 2, December, pp.81-93.
DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.es.2019.2-07>

Discriminarea salarială a femeilor

În prezent, în majoritatea țărilor lumii există diferență în salarizarea femeilor și cea a bărbaților.¹⁷ În UE, diferența în salariile bărbaților și femeilor constituie 14,1%. Acest indicator diferă foarte mult de la o țară la alta, cea mai mare diferență fiind înregistrată în Estonia (20,8%), Austria (20,4%), Germania (20,1%) și Slovacia (19,8%), iar cea mai mică - în Polonia (8,5%), Belgia (5,8%), Italia (3,9) și România (2,2%)¹⁸. Totodată, diferența salarială dintre femei și bărbați nu este un indicator al inegalităților de gen globale în muncă. În țările în care rata de ocupare a femeilor este scăzută, diferența salarială tinde să fie mai mică decât media UE. Diferența mare în salarizare a femeilor și bărbaților este caracteristică mai mult piețelor forței de muncă, în care femeile sunt concentrate în unele sectoare (profesii) sau, în care o proporție semnificativă de femei lucrează ziua de muncă incompletă¹⁹.

Diferențele salariale dintre femei și bărbați prezintă un rezultat al mai multor factori. Pe de o parte, ele sunt condiționate de caracteristici individuale ale lucrătorilor, precum nivelul de educație, specialitatea și experiența de muncă. Pe de altă parte, condițiile de angajare, cum ar fi statutul de angajare, tipul contractului de muncă, tipul de activitate economică și dimensiunea întreprinderii de asemenea au o importanță majoră. Cu toate acestea, decalajul de gen în salarizare reprezintă domeniul inegalității de gen structural înrădăcinat, fiind determinat de dinamica puterii de gen între bărbați și femei, precum și de normele și practicile discriminatorii de gen. Ele se manifestă prin practici discriminatorii de angajare și gestionare corporativă, care reprezintă subevaluarea sistemică a muncii femeilor în comparație cu cea a bărbaților. Aceste inegalități nu rezultă întotdeauna din practici discriminatorii la locul de muncă, ci sunt alimentate de responsabilitățile femeilor pentru îngrijirea gospodăriei, creșterea și educarea copiilor care le consumă mult timp și deseori prezintă un impediment pentru implicarea deplină în activitatea profesională, creștere și dezvoltare la maxim ca profesioniști.

În anul 2019, în Republica Moldova, diferența de gen în salarizare total pe economie a constituit 14,1%, astfel salariul lunar brut al femeilor a fost de 6709,8 lei, sau cu 1098,2 lei mai mic decât cel al bărbaților de - 7233,7 lei (*Tabelul 4*).

Repartizarea celor ocupați depinde de ocuparea, complexitatea fizică (utilizarea muncii fizice), regimul (timpul) și condițiile de muncă, cunoștințele specifice, poziția ierarhică la locul de muncă, nivelul de calificare și de alți factori ce caracterizează utilizarea muncii bărbaților sau a femeilor. Ocuparea într-un anumit tip de activitate economică determină remunerarea muncii, inclusiv diferențele salariale dintre femei și bărbați.

Diferențele salariale de gen sunt observate în toate sectoarele economiei, dar profunzimea acestora variază considerabil. Cele mai mari diferențe în salariile bărbaților și ale femeilor sunt caracteristice pentru domeniul activităților financiare și de asigurări (42,9%), informațiilor și comunicațiilor (35,7%), industrie (20,9%) și sănătate și asistență socială (cu 19,6%). Doar în câteva domenii de activități economice câștigurile salariale ale femeilor au fost mai mari decât cele ale bărbaților: în activități de servicii administrative și activități de servicii suport (cu 10,7%), alte activități de servicii (cu 6,5%) și învățământ (cu 1,1%).

---

¹⁷ Tackling Discriminatory Labour Practices, Labour Market Segmentation and Gender Pay Gaps. UN Women 2020. <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/03/Nyirongo-Paper.pdf>

¹⁸ 2020 factsheet on the gender pay gap https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/2020_factsheet_on_the_gender_pay_gap.pdf

¹⁹ Tackling Discriminatory Labour Practices, Labour Market Segmentation and Gender Pay Gaps. UN Women 2020. <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/03/Nyirongo-Paper.pdf>

Tabelul 4. Câștigul salarial mediu lunar pe activități economice în 2019

	Total	Bărbați	Femei	Diferența femei/bărbați, %
Total economie	7233,7	7808,0	6709,8	-14,1
Sector bugetar	6664,4	7258,0	6361,2	-12,4
Sectorul real	7420,4	7924,6	6868,3	-13,3
Pe domenii de activitate				
Agricultură, silvicultură și pescuit	4768,7	4913,2	4378,2	-10,9
Industrie - total	7151,0	7951,7	6291,0	-20,9
Construcții	7155,3	7305,7	6165,0	-15,6
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	6543,9	7077,7	5982,4	-15,5
Transport și depozitare	6836,2	7047,6	6297,3	-10,6
Activități de cazare și alimentație publică	4973,0	5545,1	4664,8	-15,9
Informații și comunicații	15785,4	18805,9	12101,4	-35,7
Activități financiare și de asigurări	13203,5	18883,6	10778,6	-42,9
Tranzacții imobiliare	5906,1	6201,8	5490,3	-11,5
Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	5655,5	5450,2	6035,3	10,7
Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	9118,6	9200,5	9008,8	-2,1
Învățământ	6327,6	6275,9	6343,4	1,1
Sănătate și asistență socială	7024,8	8348,7	6714,3	-19,6
Artă, activități de recreere și de agrement	5195,6	5707,2	4818,2	-15,6
Alte activități de servicii	8044,5	7738,2	8237,4	6,5

Sursa: AFM, BNS, 2019.

Studiile recente demonstrează că circa o treime din decalajul salarial dintre femei și bărbați se explică prin factorii economici, cum ar fi sectorul de ocupare, vechimea în muncă, funcție ierarhică în organizație și numărul de ore lucrate²⁰, pe când cea mai mare parte din decalaj nu poate fi explicată de factorii menționați și poate fi atribuită altor factori, inclusiv, practicilor discriminatorii.

În pofida existenței prevederilor legale cu privire la asigurarea plății egale pentru muncă egală de valoare egală, lipsa transparenței și mecanismelor de implementare împiedică realizarea acestora²¹.

Segregarea pe domenii de activitate

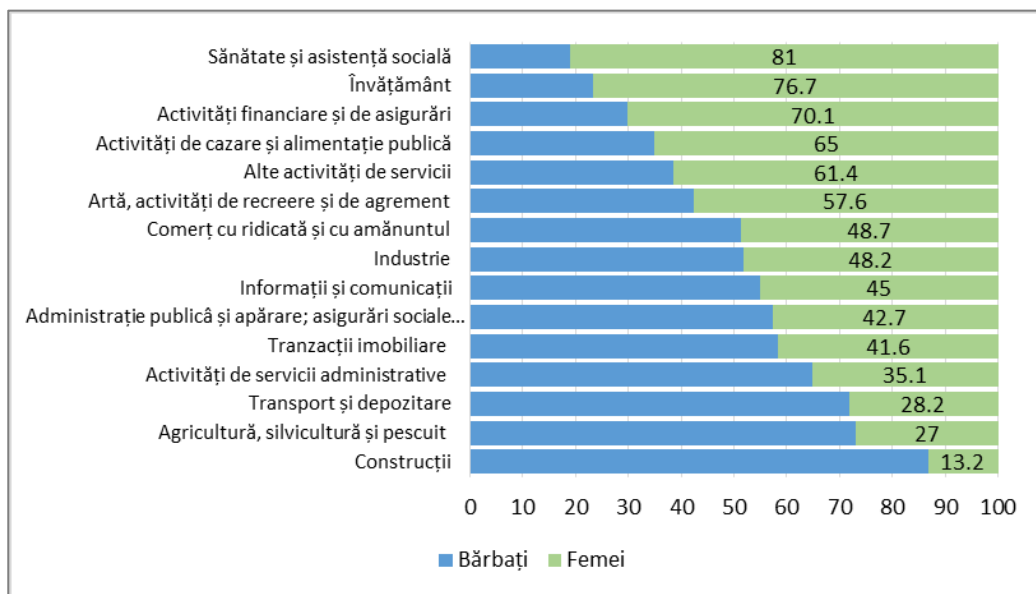
Asimetria de gen în ocuparea forței de muncă prezintă un factor important în decalajul salarial între femei și bărbați. În țările UE, aproximativ 30% din diferența salarială totală dintre femei și bărbați se explică prin supra reprezentarea femeilor în sectoarele puțin plătite, cum ar fi îngrijirea și educația.

²⁰ Prohnițchi V. Analiza econometrică a deferențelor de gen pe piața muncii în Republica Moldova. Expert-grup. Chișinău, 2020, 27 p.

²¹ Raportul de analiză privind compatibilitatea legislației naționale cu principiul transparenței în salarizare. /Centrul Parteneriat pentru dezvoltare, UN Women. 2020. https://progen.md/wp-content/uploads/2020/12/9466_raport_analitic_transparenta_in_salarizare_final.pdf

Proporția angajaților de sex masculin este foarte mare (peste 80%) în sectoare mai bine plătite, precum știința, tehnologia și ingineria²².

În Republica Moldova, femeile predomină în activități economice cu nivel de salarizare scăzut, precum sănătate și asistența socială, învățământ, activități de cazare și alimentație publică, servicii, comerț (Fig. 10). Concentrarea femeilor doar în anumite sectoare, de regulă mai puțin plătite, afectează securitatea economică a acestora și prezintă unul din factorii determinați ai dependenței economice a femeilor pe parcursul vieții.

Fig. 10. Distribuția de gen a salariaților în funcție de activități economice, anul 2019

Sursa: AFM, BNS, 2019.

Diferențele salariale se constată între sectorul bugetar și cel real, constituind 10,2% (2019). În sectorul bugetar, mărimea salariului minim este stabilită ca prima categorie a salariilor oficiale, constituind 1650 lei. În sectorul real al economiei, salariul minim garantat se reexaminează anual, în funcție de creșterea sumară anuală a indicelui prețurilor de consum și a ratei de creștere a productivității muncii la nivel național. Quantumul salariului minim în sectorul real constituie 2775 lei pe lună²³. Ca rezultat, cadrul de drept în vigoare alimentează diferențele în formarea salariului de bază al angajaților din sectorul bugetar și sectorul real al economiei, care în 2019 a constituit de 1,68 ori. Astfel, politica actuală în domeniul remunerării muncii contribuie la inegalitate în salarizare a lucrătorilor în sferele bugetară și reală (femeile predomină în sfera bugetară).

Se constată o reprezentanță scăzută a femeilor în funcții de conducere. Cu cât poziția este mai înaltă, cu atât mai mic este numărul femeilor care ocupă aceste posturi (efectul "tavanului de sticlă"²⁴). Funcțiile de conducere, în companii, cum ar fi director, președinte etc., sunt deținute în principal de bărbați, iar nivelul de remunerare al conducerii este mai mare decât al altor profesioniști.

²² The gender pay gap situation in the EU. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/gender-pay-gap-situation-eu_en

²³ Hotărârea Guvernului nr.332 din 24.04.19, MO148-158/26.04.19 art.265.

²⁴ Eurofound (2018), Women in management: Underrepresented and overstretched?, Publications Office of the European Union, Luxembourg. https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef18018en.pdf

Program de muncă incomplet specific pentru forța de muncă feminină

Decalajul de gen în veniturile salariale globale este determinat și de rata înaltă de ocupare a femeilor cu un program de lucru incomplet. În conformitate cu Codul Muncii al Republicii Moldova, durata normală a timpului de muncă nu poate depăși 40 de ore pe săptămână și durata zilnică normală a timpului de muncă de 8 ore. În cazul angajării cu timp parțial (munca pe fracțiuni de normă sau parțială / part-time), salariul este plătit „proporțional timpului lucrat sau în funcție de volumul lucrului efectuat” (pct. (3) din art. 97). În anul 2019, 23,6% din bărbați și 39,0% din femei ocupate au avut salarii mai mici, din cauza orelor de muncă reduse (până la 40 de ore).

Femeile cu program de lucru parțial, salariate, au recurs la această opțiune deoarece fie nu au găsit de lucru cu program complet (45% din totalul celor cu program parțial), fie au fost transferate din inițiativa administrației la program parțial (23%), fie din cauza responsabilităților familiale (10%)²⁵.

Veniturile reduse, concentrația mai mare în activități cu fracțiuni de normă și întreruperile de carieră legate de responsabilitățile de îngrijire ale femeilor contribuie în mod substanțial la disparitatea de gen în ceea ce privește pensiile. În anul 2020, mărimea medie a pensiei femeilor constituia 1,711 lei, iar cea a bărbaților 2,157 lei, raportul femei / bărbați – 79,3%.

Ponderea înaltă a femeilor în categoria populației inactive

În ultimii ani, în Republica Moldova se înregistrează o proporție înaltă a populației inactive, inclusiv în categoria populației în vârstă aptă de muncă. În anul 2019, efectivul populației inactive a constituit 1 255,9 mii (47,1% din numărul total al populației), ponderea femeilor în această categorie constituind 57,3% (Tabelul 5).

Tabelul 5. Distribuția populației economic inactive, pe sexe, 2019

Categorია de inactivitate	Total		Bărbați		Femei	
	Total, mii	% din total	% din total	% din total pe categorie	% din total	% din total pe categorie
Total	1 255,9	100,0	100,0	42,7	100,0	57,3
Elev, student	164,4	13,1	15,0	49,1	11,6	50,9
Pensionar	566,3	45,1	38,8	36,7	49,8	63,3
Casnic(ă)	163,4	13,0	1,3	4,3	21,7	95,7
Altă situație	255,9	20,4	30,4	63,7	12,9	36,3
Plecați peste hotare	105,9	8,4	14,5	73,4	4,0	26,6

Sursa: AFM, BNS, 2019.

Cele mai numeroase categorii prezintă persoanele care *nu caută de lucru și nu doresc să lucreze*, acestea constituie 89,7% (sau 1126,3 mii pers.), și cele plecate peste hotare la muncă sau în căutarea unui loc de muncă pentru o perioadă mai mică de un an - 8,4% (105,9 mii pers.). În numărul total al populației inactive 163,4 mii (13,0%) prezintă persoanele casnice, printre care 95,7% sunt femei.

Subdezvoltarea pieței muncii determină implicarea femeilor în muncă informală pentru asigurarea subzistenței, care frecvent este legată cu executarea lucrărilor precare și neperformante, fiind prost remunerate și lucrând în condiții de muncă nesigure. În anul 2019, în sectorul informal au activat

²⁵ Profilul femeilor în economie și afaceri. Chișinău, 2016.

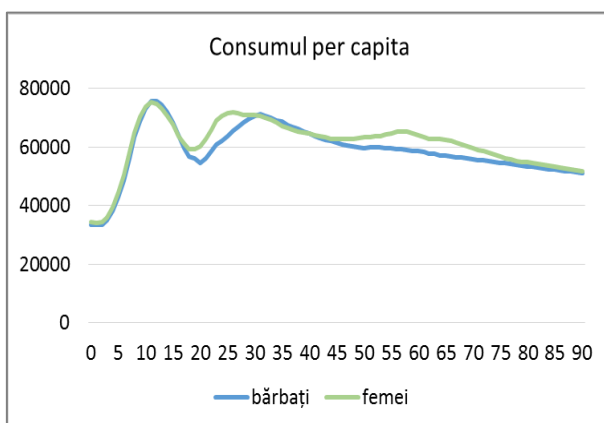
https://statistica.gov.md/public/files/Cooperare_internationala/PNUD/10_tablouri_femei_RM/prof_4_economie.pdf

16,8% din totalul populației ocupate în economie, inclusiv 23,1% au lucrat la locuri de muncă informale. Totodată, din numărul total al populației ocupate salariații au constituit 26,0%, iar 7,8% din salariați au avut salariul „în plic”²⁶.

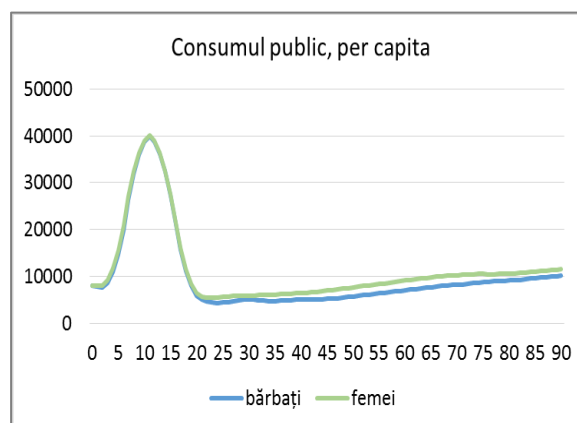
Consumul total

Analizând consumul total al populației în profilul de vârstă, se constată existența unor cheltuieli publice ridicate pentru copii determinate de educația tinerilor generații și creșterea acestora pentru persoanele vârstnice (cheltuieli publice pentru sănătate). Grupele de vârstă între 20 și 60 de ani profită în principal din consumul colectiv de bunuri publice care sunt furnizate independent de vârstă, cum ar fi administrarea și apărarea. Deși media pe cap de locuitor a veniturilor se majorează între vârstele de 25 și 50 de ani, cheltuielile de consum rămân constante sau chiar scad în aceste vârste, deoarece prezența copiilor implică ca resursele disponibile să fie distribuite unui număr mai mare de persoane.

De-a lungul ciclului de viață nu se constată o diferență semnificativă în consumul populației în profilul de gen (Fig. 11 și 12). O discrepanță de gen în consum apare în intervalul de vârstă 18-30 de ani în favoarea femeilor, datorită cheltuielilor mai mari pentru educație ca rezultat al unui nivel mai înalt de înrolare a femeilor în pregătirea profesională. Apoi un decalaj de gen apare după vârsta de 45 de ani, ca urmare a creșterii cheltuielilor publice și private pentru sănătate.

Fig.11. Consumul per capita, agregat nominal, per capita. Femei, bărbați

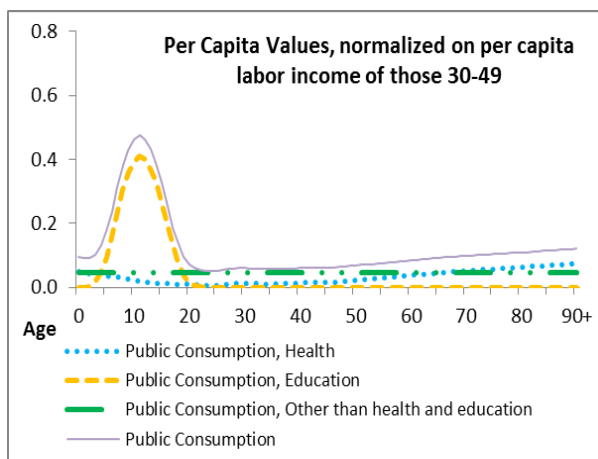
Fig.12. Consumul public, per capita, agregat nominal, per capita. Femei, bărbați

Sursa: Expert-Grup.

Consumul public

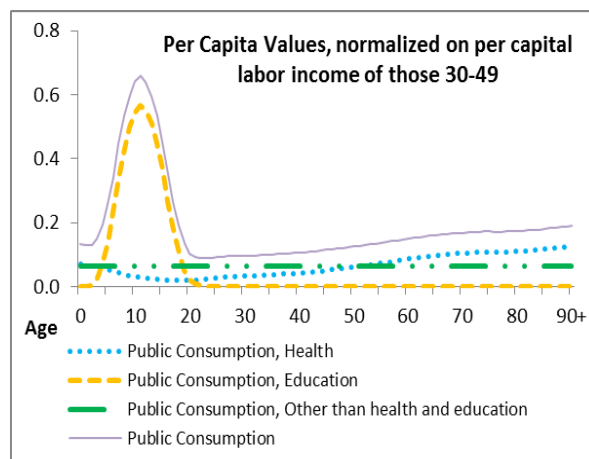
O parte a consumului public este direcționată către indivizii concreți (consumul individual), pe când cea de-a doua parte (consumul colectiv) este adresată pentru susținerea sistemului general, inclusiv apărării, poliției, diferitor instituții de stat etc., care în CNT se referă la ”consumul public, altul decât educație și sănătate”. În Republica Moldova, consumul public pentru educație și sănătate prezintă o proporție destul de ridicată – 63% din totalul consumului public, inclusiv 36% pentru educație și 27% pentru sistemul de sănătate (Fig.13 și 14).

²⁶ Sursa: AFM, BNS 2019

Fig.13. Consumul public per capita, agregat nominal, per capita, bărbați

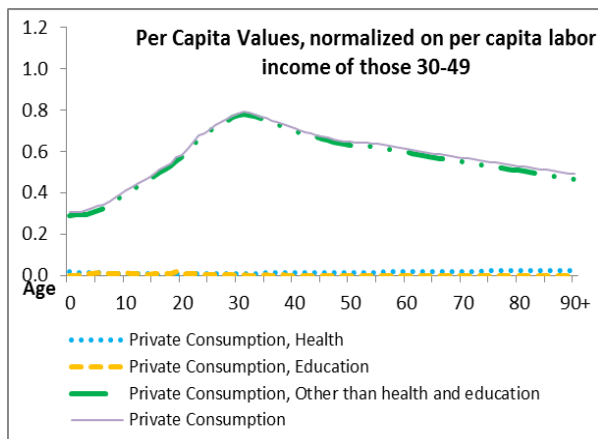
Sursa: Expert-Grup.

Fig.14. Consumul public per capita, agregat nominal, per capita, femei

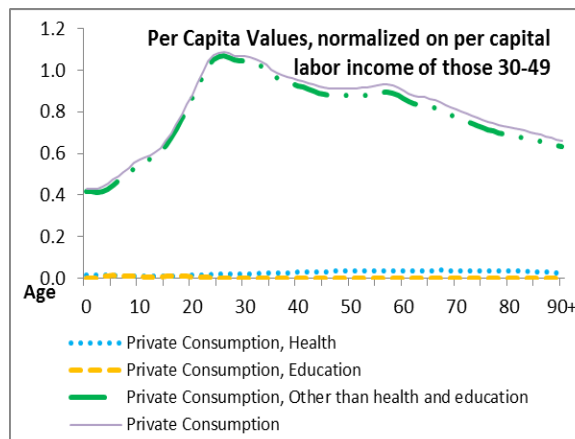
Consumul privat

Consumul, fiind scăzut în copilărie și la vârstă înaintată, înregistrează vârfurile în jurul vârstei de 30 de ani cu scădere lentă către vârstele înaintate. Femeilor le revine un nivel mai înalt al consumului privat pe toată perioada ciclului de viață (Fig.15 și 16). În structura consumului privat per capita predomină alte bunuri decât cele legate de sănătate și educație. Consumul total ca pondere din veniturile din muncă crește în timp, constituind peste 60% comparativ cu veniturile din muncă ale celor în vârstă de 30-49 de ani pentru bărbați și peste 80% pentru femei.

Fig.15. Consumul privat per capita, agregat nominal, per capita, bărbați

Sursa: Expert-Grup.

Fig.16. Consumul privat per capita, agregat nominal, per capita, femei

Transferuri intergeneraționale

Transferurile intergeneraționale sunt o parte importantă a activității economice a populației și influențează deciziile economice ale oamenilor, indiferent dacă transferurile sunt familiale sau publice. Transferurile intergeneraționale reprezintă resurse materiale sau servicii donate de către generația celor mai în vârstă celor tineri (transferuri descendente) și de către generația tânără celor în vârstă

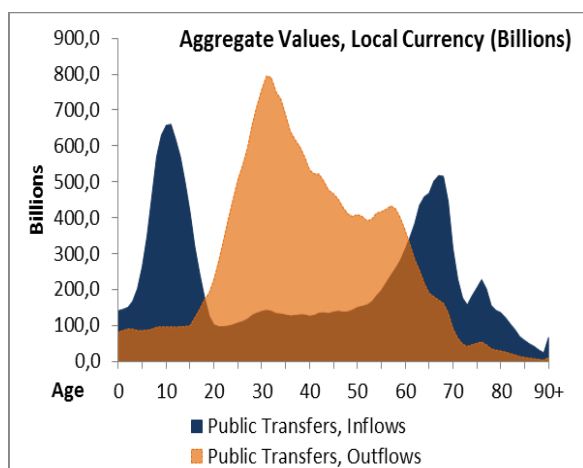
(transferuri ascendente). Categoria „transferuri” din sistemul CNT este interpretată foarte larg. Acestea includ toate fluxurile gratuite de bunuri între persoane, inclusiv plăți sociale și servicii de la stat, plăți fiscale și deduceri pentru asigurări sociale, transferuri între gospodării și în cadrul gospodăriilor.

Fluxurile de transfer public sunt mari pentru tineri, acestea fiind transferuri pentru educație, precum și pentru persoanele în vârstă - transferuri publice pentru sănătate. O mare parte din transferurile legate de protecția socială la bătrânețe se bazează pe un contract social generațional - populația activă investește în copii, care, la rândul lor, finanțează îngrijirea lor la bătrânețe. Nu există nicio legătură directă între investiția în copii și protecția socială la bătrânețe pentru un individ, dar pentru generații întregi această relație se menține. În prezent, sistemul de transfer este dezechilibrat, cauza fiind scăderea numărului angajaților, respectiv a contribuabililor și a creșterii numărului de beneficiari. Sectorul public joacă un rol important în aceste transferuri. Persoanele vârstnice își finanțează o parte din necesitățile sale prin venituri din active, iar o parte importantă din îngrijirea necesară este asigurată în mod privat, în special prin intermediul membrilor familiei. Majoritatea resurselor necesare persoanelor în vârstă sunt furnizate de sectorul public prin sistemul de pensii și de asistență medicală. Sectorul public joacă, de asemenea, un rol important în asigurarea transferurilor către copii și populația în vârstă de muncă.

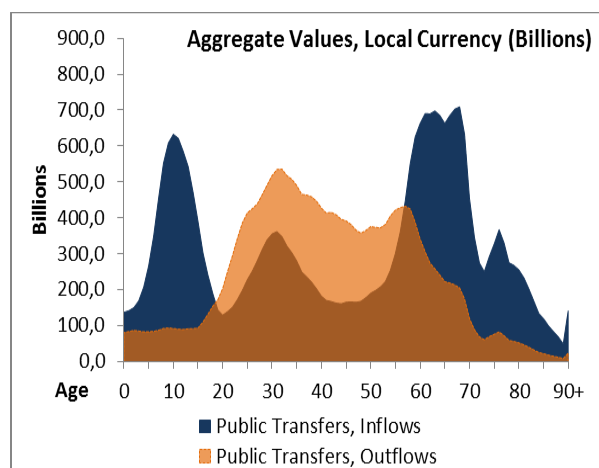
Transferurile publice

Transferurile publice se divizează în două componente: „intrări” (inflows), sau recipienți ai transferurilor și „ieșiri” (outflows) – contribuabili la formarea fondurilor publice. Profilul de vârstă al recipienților și cel al contribuabililor (plătitorilor de taxe) este diferit și reflectă diferite etape ale ciclului de viață al indivizilor.

În Republica Moldova, volumul transferurilor totale către persoanele în vârstă de 55 de ani și peste, în special către femei, este aproape de două ori mai mare decât transferurile către cel mai tânăr segment al populației (0-19 ani). Pentru tineri, volumul acestora constituie 7.154 mil. lei, iar pentru cei în vârstă 13.850 mil (Fig. 17 și 18). Cea mai tânără – 30% din populație – beneficiază de 31,5% din totalul transferurilor publice, pe când 30% din populație cea mai în vârstă - 46,5%.

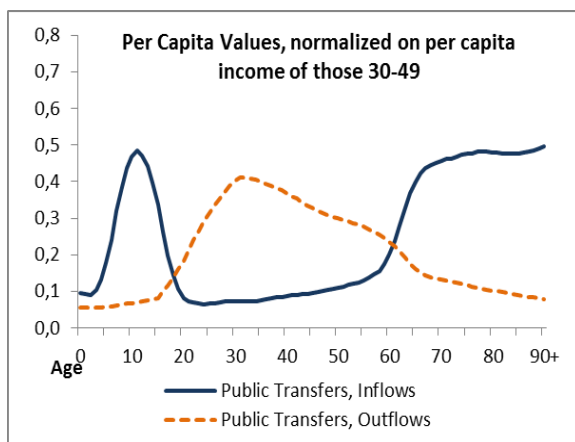
Fig.17. Transferuri publice, agregat nominal, per capita, bărbați

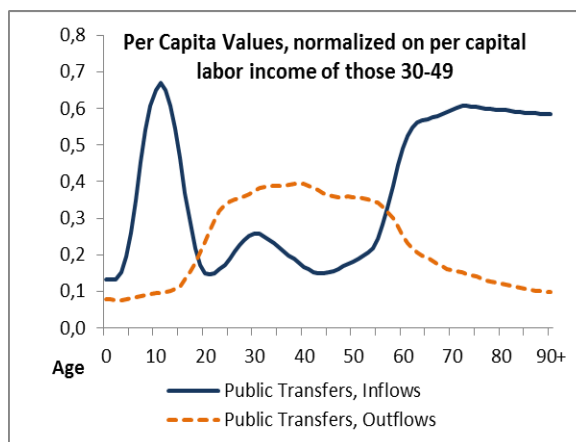
Fig.18. Transferuri publice, agregat nominal, per capita, femei

Sursa: Expert-Grup.

Contribuțiile la transferurile publice ale bărbaților în comparație cu contribuțiile femeilor sunt mai ridicate în vârstă de muncă, dat fiind diferențelor mari în veniturile din muncă (Fig. 19 și 20). Datorită ratelor mai mari de ocupare și veniturilor mai mari din muncă, bărbații contribuie mai mult la transferurile publice (outflows) și finanțează în proporție mai mare necesitățile de consum ale copiilor.

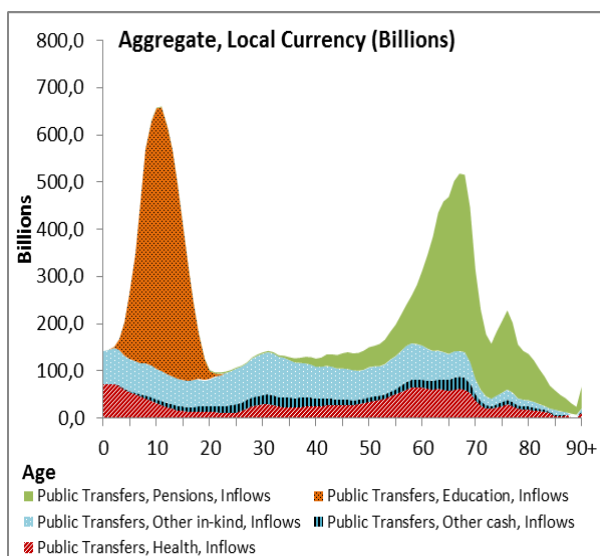
Fig.19. Transferuri publice per capita, bărbați

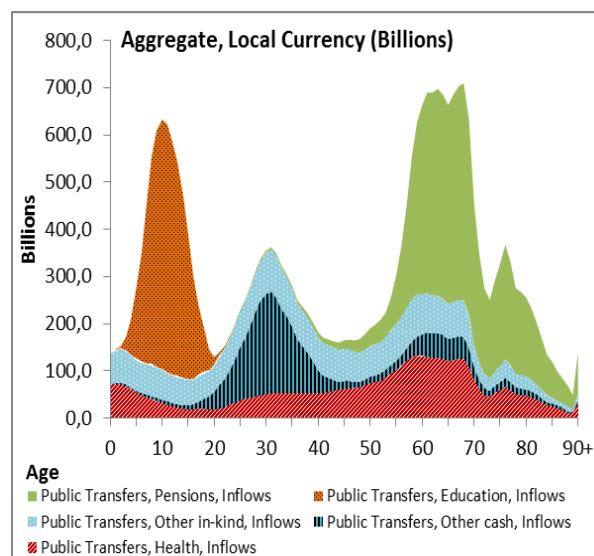
Fig.20. Transferuri publice per capita, femei

Sursa: Expert-Grup

Transferurile de mijloace financiare demonstrează un capitol important al diferitelor plăți efectuate pentru protecția socială a populației (*Public Transfers, other cash, inflows*), inclusiv ajutorul social, indemnizațiile la naștere etc. Femeile sunt principalii beneficiari ai acestora, în special de vârste reproductive (Fig. 21 și 22).

Fig.21. Transferuri publice agregat nominal, bărbați

Fig.22. Transferuri publice agregat nominal, femei

Sursa: Expert-Grup.

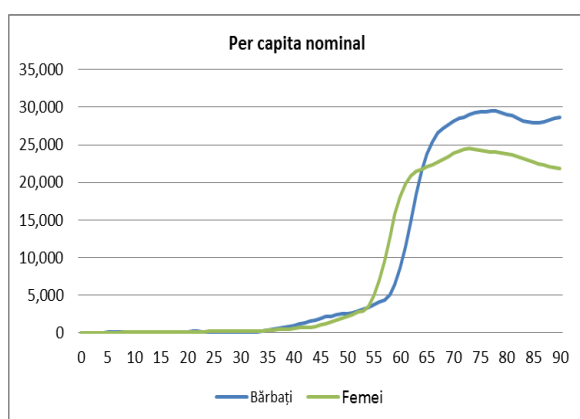
Analiza transferurilor nete publice primite de persoanele în vârstă din perspectiva duratei primirii transferurilor demonstrează existența unor diferențieri de gen semnificative. Femeile devin beneficiare nete ale transferurilor la 58 de ani, iar bărbații – la 63 (62 și 8 luni, în anul 2018). Beneficiile totale pentru limită de vârstă sunt considerabil mai mici pentru bărbați, motivul principal fiind numărul mediu de ani mai mic petrecut ca beneficiari la bătrânețe.

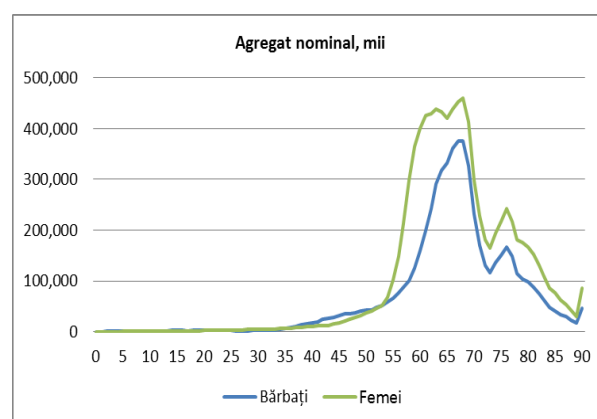
Decalajul de gen semnificativ în speranța de viață în favoarea femeilor determină lungimea perioadei de pensionare. Pentru femei, numărul așteptat de ani petrecuți în statut de pensionare constituie peste 20 de ani, pe când pentru bărbați - circa 13 ani²⁷. Astfel, femeile sunt beneficiari neți de transferuri publice cu aproximativ 11 ani mai mult decât bărbații. În schimb, beneficiile anuale de vârstă pentru femei sunt considerabil mai mici decât pentru bărbați din cauza pensiilor mai mici, iar transferurile publice pentru pensii per capita sunt mai ridicate pentru bărbați (Fig.23). Diferențele de gen în pensii prezintă parțial o consecință a scăderii participării pe piața muncii și a veniturilor mai mici ale femeilor în perioada de naștere și îngrijire a copiilor.

Totodată, compararea volumului transferurilor anuale în profil de gen (Fig.24) arată că acestea sunt considerabil mai mari pentru femei decât pentru bărbați. Transferurile publice de pensii pentru femeile în vârstă de 58 și peste au constituit 8073,4 mil., iar pentru bărbați în vârstă de 63 și peste - 4411,3 mil. Aceste diferențe sunt determinate de numărul mai mare al femeilor în vârstă de pensionare, inclusiv din cauza supraviețuirii mai mari și ratei înalte de mortalitate prematură la bărbați. În vârstele înaintate raportul bărbați / femei constituie cca 60/100.

Astfel, speranța de viață a femeilor mai mare compensează beneficiile anuale mai mici. Această situație este specifică multor țări europene, dar cele mai mari diferențe sunt specifice țărilor cu decalaje mari în speranța de viață a femeilor și bărbaților.²⁸

Fig.23. Transferuri publice (inflows), pensii, per capita, 2018

Fig. 24. Transferuri publice (inflows), pensii, agregat nominal, 2018

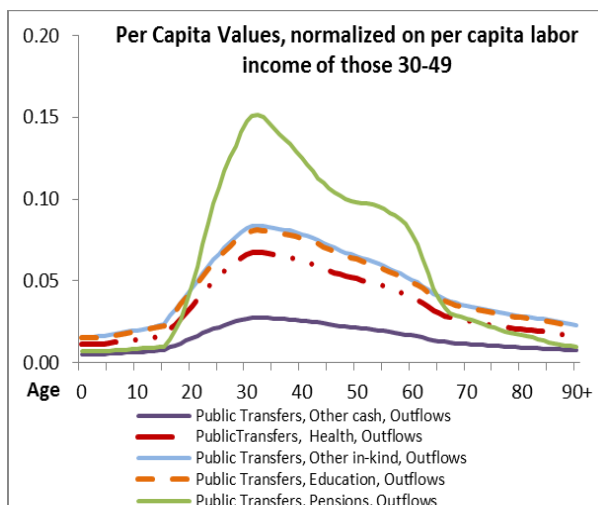
Sursa: Expert-Grup.

În analiza transferurilor publice, de regulă, se pune un accent mai mare pe cheltuieli decât pe venituri. Dar structura fiscală determină grupe de vârstă care poartă povara finanțării sistemului public de transferuri. Impozitele și contribuțiile sociale din muncă sunt plătite de populația în vârstă aptă de muncă, pe când impozitele pe capital (de exemplu, bunuri imobile) afectează mai mult populația mai în vârstă. Impozitarea ridicată a populației ocupate împreună cu pensionarea timpurie provoacă o povară pentru cele mai tinere grupe de vârstă economic activă în ceea ce privește finanțarea sectorului public, dat fiind faptul că aceștia, în același timp, trebuie să investească resurse în procurarea / construcția locuinței pentru familiile lor.

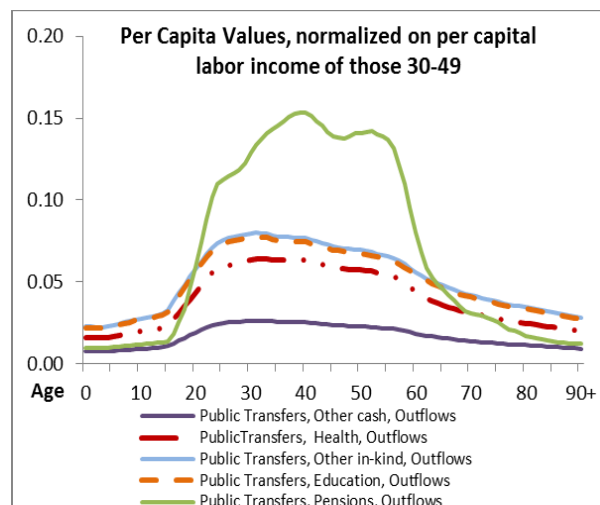
²⁷ Tabelele de mortalitate. Centrul de Cercetări Demografice, 2019.

²⁸ Hammer, B.; Spitzer, S.; Vargha, L.; Istenič, T. (2019): The gender dimension of intergenerational transfers in Europe. Vienna Institute of Demography Working Papers, No. 07/2019.

Transferurile în fondul de pensionare ale femeilor și bărbaților (indicator per capita) diferă semnificativ în favoarea femeilor (Fig.25 și 26).

Fig. 25. Transferurile publice per capita, ieșiri, bărbați

Fig. 26. Transferurile publice per capita, ieșiri, femei

Sursa: Expert-Grup

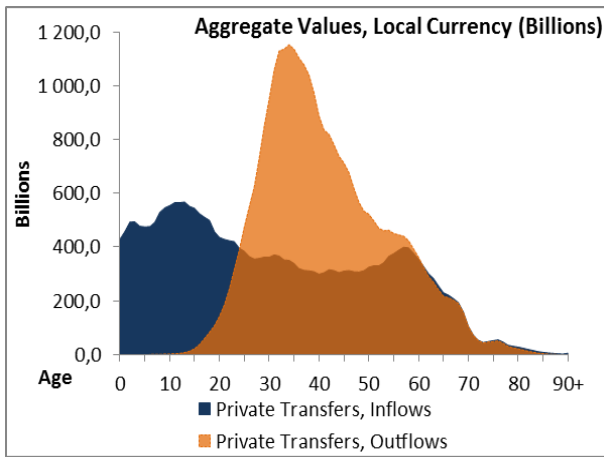
Astfel, la bărbații în vârstă de 30-55 de ani acest indicator constituie 11,9% comparativ cu venitul celor economic mai activi (grupul de vârstă 30-49 de ani), pe când la femei – 14,3%. Volumul transferurilor nominale ale bărbaților a constituit 8,064 mld., iar al femeilor – 7,148 mld. Acest fapt se explică prin gradul mai înalt de ocupare a femeilor în sectorul bugetar și efectuarea transferurilor în fondul de pensionare. Bărbații în aceste vârste practică mai des migrația sezonieră și nu fac defalcări în fondul social, precum și într-o proporție mai mare activează în sectorul economiei tenebre²⁹.

Profilul de gen per capita al transferurilor populației către sistemul public de transferuri demonstrează că pe lângă transferuri esențiale în fondul de pensionare populația co-finanțează sistemul de educație și sistemul de sănătate.

Transferuri private (intergeneraționale)

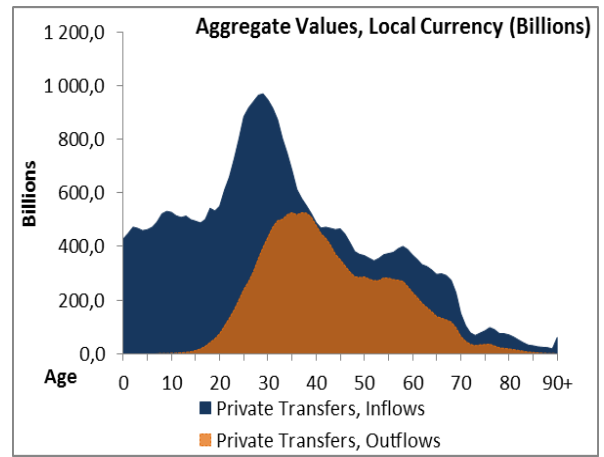
Având venituri mai mari, bărbații fac transferuri private mai mari pentru alți membri ai gospodăriei casnice, pe când femeile și copiii sunt cei care recepționează aceste transferuri (Fig.27 și 28). Vârful transferurilor private de care beneficiază femeile îi revine vârstelor de la 20 și 35 de ani, deci în perioada nașterii și îngrijirii copiilor. La vârsta de pensionare femeile continuă să fie beneficiarii principali ai transferurilor private, inclusiv din cauza speranței de viață mai înalte. După vârsta de 70 ani volumul transferurilor către bărbați constituie valori minime, pe când către femei acestea rămân esențiale.

²⁹ Economia informală în Republica Moldova: O analiză cuprinzătoare. Expert-grup
http://www.cnpm.md/public/files/Economia_informala_26_03_2015.pdf

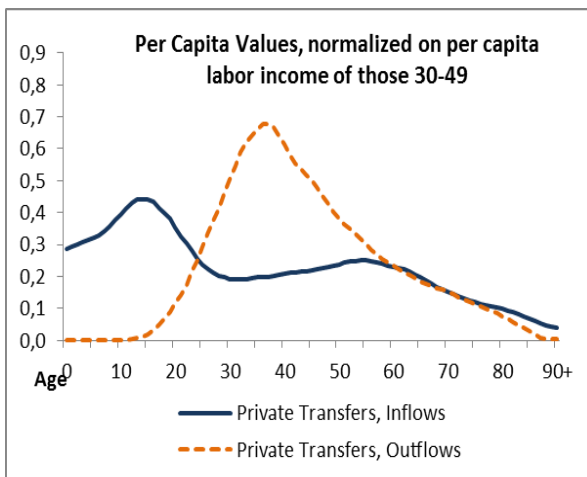
Fig. 27. Transferuri private, intrări și ieșiri, agregat nominal, bărbați

Sursa: Expert-Grup.

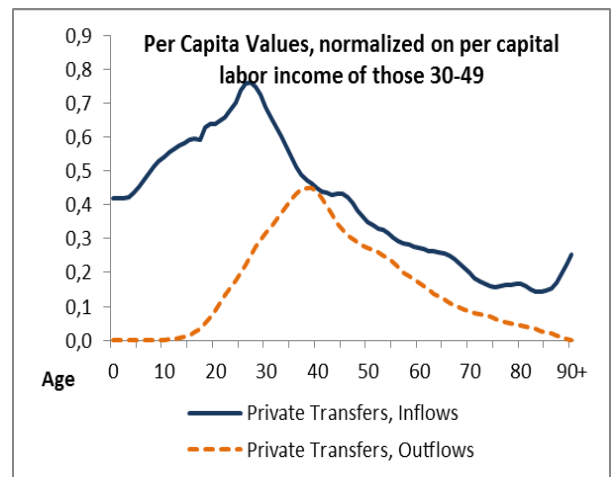
Fig. 28. Transferuri private, intrări și ieșiri, per capita, agregat nominal, femei

Examine în profil de gen și per capita (Fig.29 și 30), observăm că pe parcursul întregii perioade a ciclului de viață femeile evoluează în calitate de beneficiari ai transferurilor private, pe când bărbații sunt principalii donatori ai transferurilor private în special între vârstele de 25 și 55 de ani.

Fig. 29. Transferuri private, intrări și ieșiri, per capita, bărbați

Sursa: Expert-Grup.

Fig. 30. Transferuri private, intrări și ieșiri, per capita, femei

Concluzii și recomandări

Studiul realizat demonstrează existența unor discrepante semnificative în nivelul de independență economică a femeilor și bărbaților, acest fenomen fiind determinat atât de persistența atitudinilor tradiționale față de rolurile de gen, cât și de subdezvoltarea institutului pieței muncii și cadrul legislativ rigid, toate împreună prezentând o barieră în asigurarea egalității de gen. Cererea scăzută pentru forța de muncă și subvalorificarea potențialului uman prezintă o cauză principală a deficitului considerabil al ciclului economic de viață la nivel individual, consumul fiind asigurat prin transferurile intergeneraționale. Din cauza salariilor mici, locurile vacante nu sunt solicitate, iar populația continuă să se orienteze spre migrație, fie temporară sau de lungă durată. Această situație periclitează perspectivele evoluției populației, sursele de formare ale PIB-ului și articolele de distribuție a acestuia.

Declinul populației și îmbătrânirea demografică însoțită de reducerea ofertei forței de muncă în deceniile viitoare va determina necesitatea creșterii participării femeilor pe piața forței de muncă pentru suplinirea cererii pentru forța de muncă. Însă, lipsa sau ineficiența politicilor de susținere a reconcilierii vieții profesionale cu cea de familie, precum și a politicilor de încurajare a implicării mai active a bărbaților în treburile casnice și de îngrijire a copiilor afectează profund comportamentul mamelor pe piața forței de muncă prin întreruperea sau reducerea participării economice. Astfel, veniturile scăzute ale femeilor și dependența economică pe parcursul ciclului de viață prezintă așa-numită "penalitate a maternității"³⁰, care are implicații negative și asupra copiilor, în sensul importanței contribuției din munca plătită a mamelor în venitul gospodăriei /familiei pentru bunăstarea copiilor, în condițiile în care un singur salariu nu este suficient pentru a asigura un trai decent pentru majoritatea familiilor din Republica Moldova.

Efectul inegalităților pe tot parcursul vieții pe care le experimentează femeile este deosebit de evident la o vârstă mai înaintată. Având o speranță de viață mai mare decât cea a bărbaților, ele petrec mai mult timp în statut de pensionare, iar cuantumul mic al pensiilor determină riscul mai înalt al sărăciei.

În pofida faptului că transferurile publice pentru educație constituie o parte semnificativă în structura generală a transferurilor publice, rentabilitatea acestora este scăzută atât din cauza ratei scăzute de ocupare a populației, cât și a migrației populației în vârstă aptă de muncă. Se constată o subvalorificare a nivelului de educație al femeilor, care, deși, se caracterizează printr-un grad mai înalt de înrolare în educație universitară, produc un volum mai mic de venituri din muncă și sunt dependente economic pe parcursul ciclului de viață.

Discriminarea femeilor pe piața muncii are un impact negativ asupra statutului social și atitudinilor sociale, contribuind la conservarea stereotipurilor de gen. În același timp, acest fenomen influențează atitudinile reproductive și comportamentul reproductiv al femeilor. În dezvoltarea carierei profesionale, femeile se confruntă cu o serie de dificultăți și contradicții care duc la decizii de limitare a numărului de copii în familie, din cauza suprasolicitării și greutăților în îmbinarea rolurilor profesionale și familiale, a conflictelor familiale etc.

Chiar dacă pe parcursul a mai multor decenii în Republica Moldova a fost promovată egalitatea de gen, încurajarea unei independențe economice mai egale pentru ambele sexe trebuie să prezinte un obiectiv important pe agenda autorităților publice și a societății în deceniile viitoare. Egalitatea de gen și independența economică a femeilor sunt esențiale pentru o creștere economică sustenabilă, de

---

³⁰ Kalabikhina I (2017) Parental responsibilities and discrimination in employment. *Population and Economics* 1(1): 89-116. <https://doi.org/10.3897/popecon.1.e36034>

aceea este important să se asigure un cadru normativ relevant prin intermediul căruia femeile să beneficieze de o independență economică reală, care să le permită participarea deplină și responsabilă la viața socială și de familie, în procesul de luare a deciziilor, în toate domeniile și la toate nivelurile.

Recomandări de politici pentru reducerea discrepanțelor în deficitul ciclului economic de viață al femeilor și bărbaților:

Eliminarea diferențelor de remunerare dintre femei și bărbați prin măsuri de creștere a abilităților profesionale ale femeilor, lichidarea barierelor normative pentru femei care doresc să se angajeze conform specialităților tradițional considerate bărbătești. Introducerea cotelor de gen, formarea abilităților de conducere și campanii de sensibilizare publică pentru a crește numărul femeilor în funcții de conducere, facilitarea procesului de reintegrare a femeilor pe piața forței de muncă după concediul de îngrijire a copilului /copiilor, inclusiv prin cursuri de perfecționare și recalificare.

Promovarea politicilor prietenoase familiilor pentru asigurarea unui echilibru real între viața profesională și cea de familie, încurajarea împărțirii responsabilităților casnice și de îngrijire a copiilor între bărbați și femei printr-o serie de măsuri complementare, precum concedii plătite pentru părinți, medii de muncă flexibile pentru femei și pentru bărbați în egală măsură, în sectorul public și privat.

Se impune necesitatea extinderii serviciilor ante-preșcolară și preșcolară de calitate, care să răspundă nevoilor părinților pe toată durata programului de lucru al acestora și în perioada de vară, precum și să corespundă cu standardele de sănătate și educație. Serviciile de îngrijire a copiilor vor contribui la reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie, la favorizarea participării femeilor / părinților cu copii mici pe piața muncii și la consolidarea egalității de gen.

În promovarea politicilor de încurajare a participării economice a femeilor (independenței economice) este important de luat în considerare problemele specifice ale diferitor grupuri sociale. De exemplu, în prezent veniturile femeilor și participarea pe piața forței de muncă sunt determinate de mediul de trai. Femeile de la sate în continuare se confruntă cu oportunități reduse de angajare, pe când cele de la orașe – cu oportunități reduse pentru îmbinarea rolurilor profesionale și familiale.

Un aspect important prezintă sensibilizarea opiniei publice privind beneficiile economice și sociale ale egalității de gen, precum și combaterea stereotipurilor privind rolurile sociale ale femeilor și bărbaților, inclusiv în domeniul educației și orientării profesionale. Este necesar de a prioritiza „eliminarea stereotipurilor tradiționale și a barierelor structurale care ar putea descuraja fetele să se înscrie în domenii tradiționale dominate de bărbați, cum ar fi știința și tehnologia, să-și intensifice eforturile de a oferi fetelor consiliere în carieră cu privire la carierele non-tradiționale și de a încuraja fetele să participe la formare profesională non-stereotipică”(CEDAW, 2017).

Extinderea oportunităților femeilor în majorarea veniturilor din muncă și creșterea controlului asupra veniturilor familiei va facilita creșterea cheltuielilor familiei pentru educația și sănătatea copiilor, precum și va contribui la nașterea numărului dorit de copii.